

1 Inledning

Höje å söder om Klostergården.

1.1. Bakgrund

Kommunen har ansvar för den översiktliga planeringen av mark och vatten och redovisar sina ställningstaganden framförallt i Översiktsplanen (ÖPL). Som underlag till det översiktliga arbetet och som styrinstrument för naturvård och grönstruktur upprättades 1989 *Naturvårdsplan för Lunds kommun*, 1990 *Grönplan för Lund* och 1991 *Grönplan för S.Sandby, Dalby, Genarp, Veberöd*. Planerna togs fram av dåvarande Park- och naturvårdsnämnden och fastställdes slutligen av kommunfullmäktige 1990 respektive 1991 och 1992. Dessutom utarbetades 1994 *Mål och riktlinjer för koloni- och odlingslotsverksamheten*, vilka antogs av Park- och naturvårdsnämnden 1995.

Naturvårdsplanen har varit ett viktigt dokument som har utgjort underlag för såväl den fysiska planeringen, som det åtgärdsinriktade och förvaltande naturvårdsarbetet inom kommunen. En hel del av åtgärdsförslagen i Naturvårdsplanen har kunnat genomföras, inte minst genom statliga bidrag till LIP-åtgärderna (LIP = Lokalt investeringsprogram för hållbar utveckling) *Landskapsvård och småvatten*, *Klingavälsåns dalgång*, *Våtmarker*, *Romeleåsens fäladsmarker* och *Evighetsträd* som genomfördes 1998-2004. Vissa av åtgärdsförslagen i Grönplanerna har också kunnat genomföras i form av LIP-åtgärderna *Parkförnyelse* och *Referensområde för biologisk mångfald - St. Hans backar*. Ett antal mindre skogsdungar har planterats i närlandskapet runt Lund, bl.a. den s.k. *Tusenårslunden* till minne av stadens jubileum. Inom koloni- och odlingslotsverksamheten har en kretsloppsanpassning skett bl.a. genom det s.k. *Koloniprojektet*. Genom tillkomsten år 2000 av det årliga *Åtgärdsprogrammet för grönstruktur och naturvård (GNP)*, har naturvårdens och parksektorns prioriteringar och resursbehov kunnat tydliggöras i den kommunala budgetprocessen.

Paraplybok i Folkparken

Stor avenbok i Patrik Rosengrens park. Används bland annat som klätterträd för skolbarn på närbelägna Palettskolan.

Under 1990-talet har det skett stora förändringar inom natur- och miljöområdet, t.ex Agenda 21, EU-medlemskapet, tillkomsten av Miljöbalken och de nationella miljömålen samt förändringar i Plan- och bygglagen. Ny kunskap har tillkommit om naturvärden i kommunen och hälsoaspekter av vistelse i parker eller natur. Nya värderingar har växt fram, vilket bland annat kommit till uttryck i Regeringens skrivelse *En samlad naturvårds politik* som antogs av Riksdagen 2002-03-14. Lund är en expansiv stad med pågående förtätning av staden och utbyggnad inom flera olika områden. Samtidigt har en ekonomisk åtstramning i kommunen genomförts vilket har inneburit att resurserna till bl.a. skötseln av parker och grönytor minskat med ca 50 % under 1990-talet. Parkskötseln har också konkurrensutsatts och under en period övergick ansvaret till kommunalnämnderna. Sammantaget har detta gjort det angeläget att upprätta nya naturvårds- och grönstrukturprogram för Lunds kommun. Denna gången har kommunen valt att samordna arbetet till ett gemensamt program eftersom det inte finns en klar gräns mellan vad som är grönstruktur och naturvård. Det finns stora naturvärden i tätorterna och människor söker rekreation både i tätorternas parker och i naturområden på landsbygden. Kommunstyrelsen beslutade 2002-03-07 : att uppdraga åt Byggnadsnämnden att i samverkan med Tekniska nämnden, utarbeta förslag till grönstrukturprogram för Lunds kommun samt att uppdraga åt Tekniska nämnden att i samverkan med Byggnadsnämnden utarbeta förslag till naturvårdsprogram.

1.2 Syfte

Det samordnade grönstruktur- och naturvårdsprogrammet utgör kommunens program för bevarande och utveckling av naturmiljö- och parkvärdena i Lunds kommun, utifrån sociala, ekologiska, geologiska, kulturhistoriska, estetiska, pedagogiska och vetenskapliga aspekter. Programmet skall utifrån i huvudsak befintlig dokumentation, beskriva och värdera grönstruktur- och naturförhållandena i kommunen samt ange riktlinjer för bevarande, utveckling och hållbart utnyttjande av parker och naturmiljöer.

Programmet skall utgöra ett underlag för lokalisering och utformning av nya parkstråk, stråk ut i landskapet för rekreation, natur- och rekreationsområden, förnyelse av parker och och naturområden samt förvaltning av dessa. Programmet skall även utgöra ett underlag för fysisk planering, framför allt översiktsplanering och i samverkan med miljöarbetet inom Agenda 21-programmet för ekologiskt hållbar utveckling, men även vara vägledande vid upprättande av detaljplaner och prövning av bygglov.

Dessutom skall programmet utgöra underlag för det operativa naturvårds- och grönstrukturarbetet i kommunen. I kommande års *Åtgärdsprogram för grönstruktur och naturvård (GNP)* kommer de åtgärder och projekt att ingå som är prioriterade och resursmässigt genomförbara. *GNP* omfattar en treårsperiod och finansieringen av åtgärderna kan ske både internt inom kommunen eller genom externa medel.

I programmet ingår gröna rekreationsstråk men inte cykling som trafikform. Programmet grundas på aktuell lagstiftning (ex. miljöbalken, plan- och bygglagen, skogsvårdslagen, m.m.) och relateras till såväl internationella och nationella, som regionala och lokala miljömål. Programmet ersätter *Naturvårdsplan för Lunds kommun* vilken antogs av kommunfullmäktige 1990-09-27 samt *Grönplan för Lund* antagen 1991-03-21 och *Grönplan för Södra Sandby, Dalby, Genarp och Veberöd* antagen 1992-08-27.

Programmet har en tidshorisont på ca 10-15 år.

Hästkastanj i lövsprickning

1.3 Arbetssätt och organisation

Kommunstyrelsen (KS) är ansvarig för upprättandet av kommunövergripande strategiska dokument och uppdraget att utarbeta Grönstruktur- och naturvårdsprogrammet ges av KS till berörd nämnd. Tekniska nämnden (TN) är kommunens facknämnd för park- och naturvård med ansvar för projektering, skötsel och förvaltning, medan byggnadsnämnden (BN) har det övergripande ansvaret för planeringsfrågor i kommunen.

Tekniska nämndens och byggnadsnämndens presidier har utgjort gemensam styrgrupp för arbetet med programmet. Styrgruppen har lett arbetet efter kommunstyrelsens direktiv. En arbetsgrupp med tjänstemän från tekniska förvaltningens park- & naturkontor, stadsbyggnadskontoret, kultur- & fritidsförvaltningen och miljöstrategiska enheten har träffats regelbundet för att genomföra arbetet med programmet och har avrapporterat löpande till styrgruppen. Det praktiska arbetet har till stor del utförts av projektledarna (kommunekologen och landskapsarkitekten vid SBK) och de olika projektsekreterarna. Finansiering av projektanställningar har skett inom fastställd projektbudget för park- & naturkontoret respektive stadsbyggnadskontoret. Till arbetet har även knutits gemensamma referensgrupper. Dessa har omfattat representanter från andra berörda kommunala förvaltningar, myndigheter, organisationer och markägare. Under samrådstiden har sex möten med allmänheten arrangerats i Lund och de övriga större tätorterna.

Som ett led i arbetet med programmet har genomförts en undersökning om hur kommuninvånarna använder parker, grönytor och naturområden och hur de värderas. Undersökningen genomfördes som telefonintervjuer under senhösten 2002.

Genomförandet av åtgärdsförslagen i kap 4 skall fortlöpande prövas i det årligen reviderade treåriga *Åtgärdsprogrammet för grönstruktur och naturvård (GNP)*.

1.4 Tidplan

Arbetet med programmet har genomförts enligt följande tidplan:

- Byggnadsnämnd/teknisk nämnd, förslag till utredningsdirektiv - dec 2001.
- Kommunstyrelsen, beslut – 2002-03-07
- Framtagande och bearbetning av underlagsmaterial samt kompletterande inventeringar i fält – 2002 - våren 2003.
- Utarbetande av samrådsförslag – 2003-2004.
- Samråd – sommaren-hösten 2004.
- Utarbetande av reviderat förslag - våren-sommaren 2005
- Tekniska nämnden/byggnadsnämnden, godkännande - jan 2006.
- Kommunstyrelsen, godkännande – 2006-03-09.
- Kommunfullmäktige, antagande – 2006-03-30.

1.5 Definitioner

Begreppet **grönstruktur** innefattar all grön mark i kommunen som inte är hårdgjord eller odlad, såväl i tätorterna som i övriga delar av kommunen. Det innebär att programmet hanterar såväl offentlig som privat grönska i våra tätorter och rekreationsområden samt stråk ute i landskapet. Begreppet grönstruktur kan ha en lite annorlunda definition i andra sammanhang. **Parkmark** är allmän platsmark inom detaljplanelagt område som främst består

Fågelsångsdalen

Magnolia i Folkparken

Lekplats i St. Hans park, Norra fälåden

av anlagda grönytor. **Naturvård** avser vård och bevarande av ekologiska, sociala-, pedagogiska, vetenskapliga och kulturhistoriska naturvärden. Viktiga komponenter är biologisk mångfald, landskapsbild, friluftsliv, geologi, hydrologi, forskning och undervisning. **Friluftsliv** avser aktiviteter i landskapet som inte är i behov av anläggningar, t.ex. strövande, cykling, fågel-skådning, bad, fiske etc. **Gröna kulturmiljövården** är kopplade till grönstrukturen och avser parker, alléer, odlingslandskap, naturområden, trädgårdar etc. men inte byggnader, vägar m.m. **Biologisk mångfald** innefattar mångfald på tre nivåer, ekosystem, arter och gener. I praktiskt arbete hantearas främst naturtyper (habitat) och arter/populationer. **Rödlistade arter** är arter som av naturvårdsverket och artdatabanken bedömts vara hotade eller sällsynta och riskerar att försvinna från landet.

1.6 Värderingsgrund

Agenda 21 är ett övergripande dokument för hållbar utveckling som antogs av nästan alla världens stater vid FN:s miljökonferens i Rio de Janeiro 1992. I dokumentet fastställs principer och åtgärder som avser ekologiska, ekonomiska och sociala aspekter för en långsiktigt hållbar utveckling. Lunds kommun antog 1997 en lokal Agenda 21 och arbete pågår f.n. med att revidera denna.

Miljöbalken (MB) ger möjligheter att skydda grönstruktur och naturområden bl. a. genom hänsynsreglerna (kap 2), hushållningsbestämmelserna (kap 3 och 4) och möjligheter till områdesskydd (kap 7).

Plan- och bygglagen (PBL) ger ramarna för hantering av gröna värden i planering och byggande. I kap 2 anges att planläggning skall ske med beaktande av natur- och kulturvärden och främja en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden, kommunikationsleder och andra anläggningar.

De nationella miljömålen – Riksdagen beslutade 2001 om 15 övergripande nationella miljömål som skall vara uppfyllda inom en generation och skall vara vägledande i allt miljöarbete. Målen är nedbrutna i delmål och regionala mål för Skåne har utarbetats av länsstyrelsen.

En samlad naturvårdspolitik är ett av Riksdagen antaget dokument 2002 som behandlar naturvårdens prioriteringar och förhållningssätt. Bland annat poängteras de sociala och kulturhistoriska värdena i naturvårdsarbetet.

1.7 Viktiga kunskapsunderlag

De två viktigaste underlagsmaterialen är gällande **Naturvårdsplan 1990** och **Grönplan 1990** (staden), **1991** (övriga tätorter). Sedan dessa program togs fram har det tillkommit en hel del nya kunskapsunderlag, t.ex. **Nyckelbiotopsinventeringen 1993-2003**, **Naturvårdsprogram för Malmöhus län 1996**, **Översiktsplan för Lund 1998**, en lokal **Agenda 21 1997**, **Grönstrukturprogram för Skåne 2004** samt en rad nya inventeringar av naturmiljöer och biologisk mångfald. Det har också tagits fram nya **skötselplaner för naturreservat** samt nya **fördjupningar av Översiktsplanen, områdesbestämmelser och detaljplaner. Bevaringsprogrammen** för Lunds stad samt Stora Råby och Värpinge är viktiga underlag för kulturmiljövården. Viktiga nationella handledningar är bl.a. naturvårdsverkets **Planera för natur** och Boverkets **Gröna områden i planeringen**.

Björk i St. Larseparken

